

**TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

**SOLIQ MA'MURIYATCHILIGINI
TAKOMILLASHTIRISH ORQALI
MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI
TA'MINLASH ISTIQBOLLARI MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY KONFERENTSIYASI**

2023-YIL 10-Noyabr

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

SOLIQLAR VA SOLIQQA TORTISH KAFEDRASI

“SOLIQ MA’MURIYATCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI MAKROIQTISODIY BARQARORLIKNI TA’MINLASH ISTIQBOLLARI” MAVZUSIDAGI

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENTSIYASI

MATERIALLAR TO’PLAMI

2023-yil 10-noyabr

Тураев А. А.	Солиқ тўловчиларнинг молиявий-хўжалик фаолиятини солиқлар орқали тартибга солишнинг натижавийлигини ошириш	217-221
Исаев А. И.	Солиқ имтиёзлари самарадорлигини ошириш учун мониторинг ва баҳолаш тизимини такомиллаштириш	222-224
Файзиев У. Ш.	Приемы аналитических процедур используемые в ходе аудиторской проверки	224-229
Razzakov J. X.	Biznes loyihalarini qimmatli qog‘ozlar orqali moliyalashtirishning xorij tajribasi	229-233
Мавлянова Д. М. Жумабаева Ж. А.	Порядок исчисления имущественного и транспортного налогов на предприятии общества с ограниченной ответственностью "технопарк"	233-236
Бабахонов Ж. М.	Корхоналар молиявий фаолиятини солиқлар орқали рағбатлантиришнинг халқаро тажрибаси ва уни Ўзбекистонда татбиқ этиш йўллари	236-240

V SHO‘BA
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ
MA’MURIYATCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY
ASOSLARI

Xalliyarova N. R.	Soliq ma’muriyatchiligini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari va soliqqa oid yangi yondashuvlar	241-246
Kabilova N. Sh.	Buxoro viloyatida joylashtirish vositalarida mehmonxonalarning o‘rni	246-253
Бутанова Д	Оптимизация налогового регулирования как фактор регионального развития	253-257
Urakov T. M.	Iqtisodiyotni innovatsion ivojlantirishni soliqlar vositasida rag‘batlantirishning samaradorligi	257-261
Тураев А. А.	Солиқ тўловчиларнинг молиявий-хўжалик фаолиятини солиқлар орқали тартибга солишнинг натижавийлигини ошириш	261-265
Ziyayev D. S.	Soliq majburiyatlari va ularni bajarish tartibi	265-269
Аллаяров К. Р.	Ўзбекистон республикаси солиқ сиёсати ва унинг стратегик мақсадлари ривожланиш таҳлили	269-274
Хасанова С. И.	Ўсиш ва ривожланишнинг содда модели	274-277

infrastrukturasini barpo qilishga, umumdavlat ehtiyojlarini qondirishga va shu kabilarga xizmat qiladi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat o'zining ichki va tashqi vazifalarini, har xil ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy chora-tadbirlarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'larning asosiy qismini soliqlar orqali to'playdi. Jumladan, soliqlar respublika va mahalliy budjetlar daromadlarini shakllantiradi, davlat ijtimoiy dasturlari uchun moliyaviy negiz yaratadi, soliq to'lovchi shaxslarning tadbirkorlik faoliyatini boshqaradi, ularning tabiiy resurslardan unumli foydalanishga bo'lgan intilishini rag'batlantiradi, narx belgilashga ta'sir ko'rsatadi, aholining turmush darajasini tartibga solib turadi, imtiyozlar yordamida esa aholining kam ta'minlangan qatlamlarini ijtimoiy himoya qilishni tashkil etishga yordam beradi.

*DSc., Киясов Ш.У. проф. кафедры
«Налоги и налогообложение», ТФИ.*

ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

В реформах, проводимых в системе налогообложения физических лиц в Узбекистане, внимание уделяется формированию взаимосбалансированной налоговой системы, положительно влияющей на экономический рост за счет увеличения реальных доходов населения на основе обеспечения стабильных доходов от налогов, последовательного снижения налогового бремени. В настоящее время возросшее значение обеспечения более полной и эффективной занятости населения, дальнейшего увеличения его доходов, гарантирования постоянного роста стоимости их имущества и активов свидетельствует о необходимости совершенствования практики налогообложения доходов физических лиц. «Для того чтобы поднять уровень жизни нашего народа, необходимо сформировать достойную систему оплаты труда и увеличить реальные доходы населения. Необходимо пересмотреть порядок определения минимальным месячным размером оплаты труда, прекратить увязку налогов и других платежей с минимальным месячным размером оплаты труда»³. Для решения данных вопросов необходимо равномерно распределить налоговое бремя между социальными слоями населения в нашей республике, оценить и оптимизировать эффективность действующих льгот, усовершенствовать механизм налогообложения физических лиц, что считается важным элементом налоговой системы в повышении реальных доходов населения.

³ Обращение Президента Республики Узбекистан Ш.М. Мирзиёева к Олий Мажлису. Газета «Халк сузи» от 28 декабря 2018 года.

Xususan, 2023 yil uchun belgilangan soliq siyosatida asosiy soliq stavkalari foyda solig'ining bazaviy stavkasi 15 foiz, jismoniy shaxslardan olin'yicha soliq stavkalarini unifikatsiya qilinishi, mutlaq summalarda belgilangan soliq stavkalarining kutilayotgan inflyatsiya darajasidan kelib chiqib indeksatsiya qilinishi adigan daromad solig'i 12 foiz, yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliq stavkasi 1,5 foiz miqdorida o'zgarishsiz qoldirilyapti.

Shuningdek, tamaki, alkogol va neft mahsulotlari bo'yicha aksiz solig'i, yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun qat'iy belgilangan miqdordagi soliq, yer va mol-mulk solig'i, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq stavkalari inflyatsiya darajasidan kelib chiqib qariyb 10 foizga indeksatsiya qilinmoqda.

Majlisda qayd etilganidek, qonun loyihasida Prezidentimiz tomonidan tadbirkorlar bilan bo'lib o'tgan "Ochiq muloqot" doirasida berilgan topshiriqlariga asosan biznes uchun qo'shimcha yengilliklar berilmoqda. Ya'ni, qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) stavkasi 15 foizdan 12 foizgacha, jami daromadi ilk marta 1 mlrd. so'mdan oshgan tadbirkorlik subyektlari uchun 1 yil, jami daromadi ilk marta 10 mlrd. so'mdan oshgan tadbirkorlik subyektlari uchun esa 2 yil davomida foyda solig'i stavkasi 2 baravarga pasaytirilmoqda.

Shu bilan birga, barcha toifadagi soliq to'lovchilar uchun aylanmadan olinadigan soliq stavkalari unifikatsiya qilinib, yagona 4 foizlik soliq stavkasi belgilanyapti. Bunda, pasaytirilgan soliq stavkalari saqlab qolinadi. Qolaversa, aylanmadan olinadigan soliqning qat'iy belgilangan summadagi stavkasi joriy etilmoqda. Ya'ni, tadbirkor soliq organlariga majburiy tartibda moliyaviy hisobotlarni taqdim etmaydi va dividend tarzidagi daromadlaridan soliq to'lamaydi.

Bundan tashqari, loyihada aholi va tadbirkorlik subyektlariga qo'shimcha yengilliklar yaratish maqsadida jismoniy shaxslar o'z daromadlarini ipoteka kreditlarini qoplashga yo'naltirganda soliqqa tortilmaydigan daromadlar miqdorini amaldagi 15 mln. so'mdan 73,6 mln. so'mgacha oshiriladi. Bunda, uy-joyning qiymatiga qo'yilgan talab bekor qilinmoqda.

Kabilova Nigina Shuhratovna

BDU "Marketing va menejment" kafedrasi o'qituvchisi

BUXORO VILOYATIDA JOYLASHTIRISH VOSITALARIDA

MEHMONXONALARNING O'RNI

Kalit so'zlar: joylashtirish vositasi, mahmonxona, xonalar soni, o'rinlar soni.

Annotasiya. Buxoro azaldan chet ellik sayyohlarni o'zining madaniy, tarixiy destinasiyalari bilan jalb qilib keladi. Ammo kelgan sayyohlarni viloyat hududida joylashtirish va ularga sifatli xizmat ko'rsata olish mehmonxonalar zimmasidagi

asosiy vazifalardan biri sanaladi. Ushbu xizmatlarni tashkil etish va sayyohlar xohishiga yarasha xizmat ko'rsata olish kerak.

Ключевые слова: место размещения, гостиница, номерной фонд, количество мест.

Аннотация. Бухара издавна привлекала иностранных туристов своими культурными и историческими достопримечательностями. Однако одной из главных задач гостиниц является размещение туристов в регионе и предоставление им качественных услуг.

Keywords: placement tool, hotel, number of rooms, number of seats.

Annotation. Bukhara has long attracted foreign tourists with its cultural and historical destinations. However, one of the main tasks of hotels is to accommodate tourists in the region and provide them with quality services.

Xizmat ko'rsatish sohasidagi eng muhim faoliyat turlaridan biri mehmondo'stlik tamoyillariga asoslangan xizmatlar, mehmonlarga nisbatan saxiylik va samimiylik bilan tavsiflanadi. Mehmonxona sanoati bir joydan ikkinchi joyga ko'chib o'tadigan fuqarolar uchun turli xil xizmatlarni o'z ichiga oladi. Qoidaga ko'ra, turizm va sayohat sohasi yoki turizm sanoati sayyohlarga xizmat ko'rsatish faoliyat sohasi sifatida (ma'lum bir toifadagi sayohatchilar) ajralib turadi.

O'zbekistonda turizm sohasi qonuniy ravishda mehmonxonalar va boshqa joylashtirish vositalari, inshootlari yig'indisi, transport, umumiy ovqatlanish ob'ektlari, ko'ngilochar ob'ektlar, ta'lim, biznes, dam olish, sport va boshqa maqsadlarda, turoperator va sayyohlik agentliklari faoliyati bilan shug'ullanuvchi tashkilotlar, shuningdek ekskursiya xizmatlari va gid-tarjimonlik xizmatlarini ko'rsatuvchi tashkilotlar faoliyati bilan belgilanadi. Buxoro viloyatida ham kerakli darajada mehmonlarni joylashtirish vositalari tashkil etilgan (1-jadval). 2022 yil avgust holatiga ko'ra jami joylashtirish vositalari 461 ta, xonalar soni 5168 ta, o'rinlar soni 11851 ta, shulardan mehmonxonalar soni 178 tani tashkil etadi.

1-jadval.

Buxoro viloyatida joylashtirish vositalari ko'rsatkichlari (2017-2022 yillar).

	O' lchov birligi	2017 yil	2018 yil	2019 yil	2020 yil	2021 yil	2021 yil avgust	2022 yil avgust	2017/2021 1 nisbatan o'sish yoki kamayish

									Raqamda (+;-)
Jami joylashtirish vositalari	birlik	114	168	337	372	415	408	461	53
Xonalar soni	birlik	1802	2192	3403	3933	4463	4252	5168	916
O'rinlar soni	birlik	3720	4729	7813	8978	10323	9879	11851	1972
Buxoro shahrida	birlik	101	151	292	325	353	348	391	43
Xonalar soni	birlik	1622	1992	3017	3516	3857	3766	4483	717
O'rinlar soni	birlik	3210	4189	6764	7890	8694	8505	10008	1503
Mehmonxonal ar soni jami	birlik	114	126	142	155	163	160	178	18
Xonalar soni	birlik	1802	1972	2590	3008	3320	3130	3811	681
O'rinlar soni	birlik	3720	4143	5445	6307	6974	6586	7945	1359
Buxoro shahrida	birlik	101	112	126	140	145	144	159	15
Xonalar soni	birlik	1622	1795	2331	2738	2956	2888	3436	548
O'rinlar soni	birlik	3210	3653	4765	5656	6086	5958	7035	1077
Mehmonxonalar darajasi (soni):									
5* (yulduzli)	-/-	-	-	-	-	-	-	-	x
4* (yulduzli)	-/-	3	1	1	1	1	1	2	1
3* (yulduzli)	-/-	18	2		1	1	1	4	3
2* (yulduzli)	-/-	0	0	1	1	1	1	0	-1
Oddiy daraja	-/-	93	165	328	370	406	397	455	58

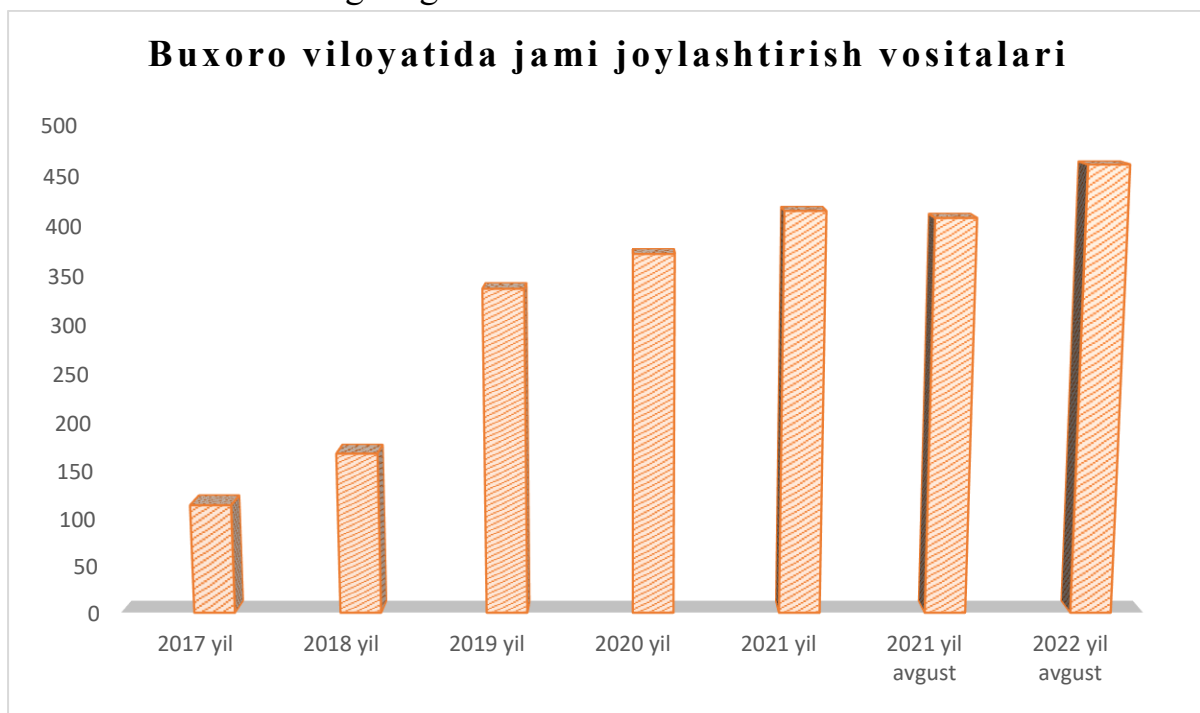
Umumjahon insoniy nuqtai nazardan, mehmondo'stlik hech bo'lmaganda ovqatlanish, dam olish va uxlash uchun insonning asosiy ehtiyojlari qondirishi kerak. An'anaga ko'ra mehmondo'stlik sektorining asosiy elementlari turar joy, ovqatlanish,

transfer(transport), dam olishni o'z ichiga oladi. Turizm va sayohat sohasidagi turar joy ob'ekti har qanday ob'ektni doimiy yoki vaqti-vaqti bilan turistlarni turar joy bilan ta'minlaydigan binolar tunash anglatadi.

Xalqaro miqyosda har qanday turar joy sifatida belgilanadi "Sayohatchini bir kechada joylashtirishni ta'minlaydigan turar joy xona yoki boshqa binolar, lekin undagi o'rindiqlar soni alohida oiladan kattaroq shaxslar guruhlar uchun ma'lum bir minimaldan oshadi birlik va ushbu muassasadagi barcha joylar yagona boshqaruvga bo'ysunishi kerak foyda olishni maqsad qilmasa ham".

Mehmondo'stlik sektoridagi turar joy xizmatlari sektori band bo'lganlarning 65% gacha to'playdi va 68% turizm va sayohat sohasidagi daromadlar. Mutaxassislarning fikricha, turar joy ob'ektlari "miniatyurada turizm sanoati" ni ifodalaydi, chunki kompleks, keng qamrovli xizmatlar ko'rsatish qobiliyatiga ega.

Joylashtirish yo'li bilan bozorga taqdim etilgan mahsulot qabul qilinadi "xizmat ko'rsatish bozoridagi mehmonxona korxonasining taklifi" sifatid qaralishi mumkin mehmondo'stlik, bu odatda ikkita yoki uchta asosiy kombinatsiyadir xizmatlar hisoblanadi". Buxoro viloyatida joylashtirish vositalari sonining 2017-2022 yillar o'rtasida oshib borganligini 1-chizmada ko'rish mumkin.

1-chizma. Buxoro viloyatida joylashtirish vositalari (2017-2022 yillar).

Turar joy xizmatining bir qismi sifatida ikkita asosiyni ajratish odatiy holdir: komponent: moddiy baza (texnik jihozlar, infratuzilma) va xizmat (kadrlar faoliyati). Boshqacha qilib aytganda, bir tomondan, vaqtincha foydalanish uchun maxsus binolar (xonalar) taqdim etiladi. Boshqa tomondan, to'g'ridan-to'g'ri xodimlar tomonidan amalga oshiriladigan xizmatlar ko'rsatiladi: qabulxona xizmatlari

mehmonlarni qabul qilish va ro'yxatga olish, mehmonxona xonalarini tozalash uchun xizmat ko'rsatish, taksiga buyurtma berish xizmatlari yoki axborot-ma'lumotnoma xizmatlari va boshqalar.

Xonalar turar joy xizmatining asosiy elementi hisoblanadi. Bu dam olish, uxlash, ishlash uchun mo'ljallangan ko'p funktsiyali xonalar doimiy mehmonlar. Mehmonxona xonalarining boshqa funktsiyalarining ahamiyati birinchi navbatda maqsadga bog'liq turar joy vositalari va maqsadli mijozlar segmentining ehtiyojlari. Qoida tariqasida, turar joy binolari turli toifadagi xonalarga ega, maydoni, mebellari, jihozlari, jihozlari va boshqalar bilan farqlanadi. Biroq kategoriyadan qat'iy nazar, xonada quyidagi mebel va jihozlar bo'lishi kerak: karavot, stul va kreslo, tungi stol, shkaf, umumiy yoritish, axlat qutisi va ovqat tashiydigan arava. Bundan tashqari, har bir nashrda mahsulot haqida ma'lumot, yong'in sodir bo'lganda joylashtirish va evakuatsiya qilish rejasi bo'lishi kerak. Keyingi eng muhim element - bu tashkilotning mehmonlar uchun ovqat imkoniyatlari. Turar joy binolarida, qoida tariqasida, quyidagi turlar ajratiladi:

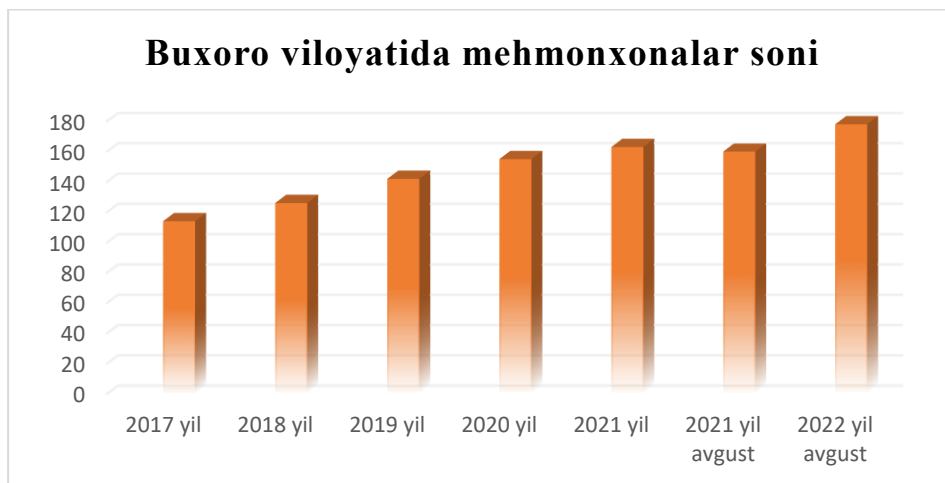
Xizmat narxini aniqlashda hisobga olinadigan xizmatlar:

- oziq-ovqat xizmatlarining yetishmasligi;
- nonushta bilan ta'minlash;
- yarim pansion ("nonushta va kechki ovqat" yoki "nonushta va kechki ovqat" sxemalari bo'yicha kuniga ikki marta ovqatlanish bilan ta'minlash);
- to'liq pansion (kuniga uch marta ovqatlanish);
- hammasini o'z ichiga olgan (to'liq pansion va bepul foydalanish ba'zi kafe / bar xizmatlari);
- qo'shimcha hamma narsa inklyuziv (to'liq pansion, qo'shimcha ovqat va huquq kafe/barlarning barcha xizmatlaridan foydalanish, joylashtirish vositalari).

diqqat markazida faqat turar joy va ovqatlanish xizmatlari bugungi kunda kengaymoqda. Dastlabki xizmat paketi turli xil qo'shimcha xizmatlar bilan to'ldiriladi. Qadimgi qurilish tendentsiyasi bugungi davrda transport markazlari yaqinidagi mehmonxonalar bog'liq bo'lgan yangi ko'rinishga ega bo'lmoqda. Buxoro viloyatida mehmonxonalar asosan tristik destinasiyalarida yaqin hududlarida barpo etish tendensiyasi ustunlik qilib kelmoqda.

Mutaxassislar mehmonxona biznesi rivojlanishning quyidagi zamonaviy asosiy tendentsiyalarini ishlab chiqarishgan:

- mehmonxona biznesining qiziqish doirasini mahsulotlarga kengaytirish va ilgari boshqa sanoat korxonalari tomonidan ko'rsatilgan xizmatlar (masalan, tashkilotlar oziq-ovqat, dam olish, o'yin-kulgi, ko'rgazma faoliyati va boshqalar);
- mehmonxona biznesining ixtisoslashuvini kuchaytirish, aniqroq qilish imkonini beradi turli xil xususiyatlarni hisobga olgan holda aniq iste'molchi segmentlarini yo'naltirish;
- mehmonxona biznesining globallasuvi va kontsentratsiyasi;
- yangi aloqa va axborot vositalarini keng joriy etish chuqur va tizimli iqtisodiy diagnostika qilish imkonini beruvchi texnologiyalar;
- mehmonxonalar biznes strategiyasiga yangi texnologiyalarni joriy etish korxonalar, xususan, Internetdan keng foydalanishni targ'ib qilish mehmonxona mahsulotlari va xizmatlari.

3-chizma. Buxoro viloyatida mehmonxonalar soni (2017-2022 yilar).

Yuqorida aytilganlarning barchasi turar joy xizmatlarining farqlanishiga, paydo bo'lishiga olib keladi xizmat ko'rsatishning yangi shakllari va shartlari. Ushbu jarayonlar sifatga bevosita ta'sir qiladi xizmatlar va texnik xizmat ko'rsatish, turistlar va sayohatchilar xavfsizligiga ta'sir qiladi.

Shuning uchun Buxoro viloyatida xizmatlarni tasniflash, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va litsenziyalash masalalari mehmondo'stlik sanoatini rivojlantirish uchun turar joy juda muhim bo'lib bormoqda va ularga bo'ysunadi yoki davlat va/yoki uning vakolatli organlari tomonidan tartibga solinishi yoki o'z-o'zini tartibga solish. Viloyatda turar joy turlarining ro'yxati va ularning xizmatlar qonunchilik darajasida belgilanadi.

Buxoro viloyatida mehmonxonalar soni jami 2017 yilda 114 ta bo'lgan bo'lsa, 2022 yil avgust holatiga kelib 178 taga yetgan(3-chizma).

Turar joy xizmatlarini tasniflash yondashuvlarining evolyutsiyasi turizm va sayohatning rivojlanishi bilan ta'siri kuchayib borayotganini ko'rsatadi mamlakat/mintaqa iqtisodiyoti, alohida bozorlarning kengayishi va yangi bozorlarning paydo bo'lishi ushbu sektorda xizmat ko'rsatish yanada murakkablashib bormoqda va aniqroq tuzilmani talab qiladi. Turar joy binolarining xilma-xilligi diqqat bilan tasniflashni talab qiladi ularning faoliyatini tartibga solish, faoliyat xususiyatlarini o'rganish, turizm xizmatlari bozori monitoringi va boshqalar. Vositalar tipologiyasini ishlab chiqishga urinishlar joylashtirish turli darajadagi ko'plab tashkilotlar tomonidan amalga oshirildi, shuningdek individual mutaxassislar tomonidan.

PhD Бутанова Дилноза

УГУ, факультет "Экономика"

ОПТИМИЗАЦИЯ НАЛОГОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Аннотация: в статье рассматривается состав доходов государственного бюджета Республики Узбекистан за 2021 г., обоснованы подходы и инструменты оптимизации налогового регулирования в контексте устойчивого развития социально-экономических систем. Результаты исследования могут использоваться на государственном и региональном уровнях управления при разработке средне- и долгосрочных социально-экономических проектов и программ.

Ключевые слова: региональная экономика, устойчивое развитие, налогообложение, налоги, инвестиции, государство, регулирование.

Abstract: the article discusses the composition of the state budget revenues of the Republic of Uzbekistan for 2021, substantiates approaches and tools for optimizing tax regulation in the context of sustainable development of socio-economic systems. The results of the study can be used at the state and regional levels